

Transportation loan aneb svoboda za úvěr

Martina Vodičková

Anotace:

Kanada je vysněnou zemí mnoha uprchlíků. Při svém hledání svobody jsou však mnozí nuceni čelit obtížím, o kterých před svou cestou do Nového světa neměli nejmenší tušení. Uprchlíci zařazení kanadskou vládou do přesídlovacích programů musí pokrýt svoje náklady na cestu, které se mnohdy vyšplhají až do tisíců dolarů. Svůj nový svobodný život začínají s dluhem, který pro ně znamená někdy jen velmi těžce překonatelnou překážku v cestě za lepším životem.

V rámci mezinárodního společenství je Kanada zemí velmi angažovanou v otázce uprchlictví. Aktivní je především v hledání nejvhodnějšího řešení ochrany uprchlíků a ve snaze podporovat nově vznikající demokracie na jejich nelehké cestě ke svobodě, při které státy čelí mnoha problémům a „produkuje“ největší množství uprchlíků.

Kanada je jednou ze tří industriálně vyspělých zemí světa, které přijímají největší počet uprchlíků na světě, společně s Francií a USA se dělí o celou jednu třetinu uprchlíků hledajících bezpečí (UNHCR, 2010). Kanada uznává zhruba 40 % žádostí o azyl jako opodstatněných (CBS, 2002).

I přes velmi vyspělý systém integračních strategií a bohatou historii multikulturalismu není život uprchlíka v Kanadě procházka „růžovou zahradou“. Kanada, podobně jako i jiné státy světa, přijímá uprchlíky dvěma základními způsoby. Uprchlík buď požádá v zemi o azyl a čeká na rozhodnutí o své žádosti¹, nebo je součástí tzv. přesídlovacího programu. V rámci obou těchto programů se Kanada stává novým domovem pro více než 20 000 uprchlíků ročně.

Jen ve stručnosti zmiňme, že uprchlíci žádající o azyl přímo v Kanadě jsou dělení na tzv. „úmluvové uprchlíky“ (ti získávají azyl na základě Ženevské úmluvy o právním postavení

1 Průměrná čekací doba na vyřízení žádosti je 19 měsíců. Možnosti odvolání a soudní procesy tuto lhůtu prodlužují na průměrně 4,5 roku. Během této doby je uprchlíkům poskytována zdravotní péče a sociální podpora. Novela zákona z roku 2010 chce tyto lhůty výrazně zkrátit, aby nedocházelo ke zneužívání štedrého kanadského systému.

uprchlíků z roku 1951) nebo se jedná o „osoby hodné ochrany“ (těmto osobám hrozí po návratu do země původu mučení, kruté zacházení či smrt).

V rámci „Přesídlovacího programu“² Kanada úzce spolupracuje s mezinárodními partnery, a to zejména s kanceláří UNHCR³. Kanadská vláda spoléhá na doporučení UNHCR, která určují konkrétní skupiny či jednotlivce ke vstupu do přesídlovacího programu. Pomoc kanadských úřadů spočívá hlavně v komplexní podpoře při přesídlování uprchlíků do nového domova, do Kanady. Přesídlení je podle zjištění kanadské vlády mnohem náročnější proces než azylové řízení u těch žadatelů, kteří čekají na vyřízení své žádosti na kanadském území. Úsilí vlády je tedy podporováno také soukromými zdroji ze stran zájmových skupin i jednotlivců⁴.

V současné době dochází k přesídlení zhruba 5000 Bhútánců, kteří žijí v uprchlickém táboře v Nepálu již od roku 1990. V roce 2008 bylo dokončeno přesídlení několika tisíc Karenů, uprchlíků z Barmy, žijících od roku 1990 v thajském uprchlickém táboře.

Přesídlené osoby, kterým Kanada nabídne azyl, mají povinnost si před příjezdem do Kanady zajistit a uhradit zdravotnickou prohlídku, cestovní dokumenty a letenku do vysněné demokracie (Kanada je jedinou zemí na světě, která nutí přesídlené uprchlíky uhradit zdravotnickou prohlídku) (CCR, 2010). Vzhledem k tomu, že si většina uprchlíků tyto náklady nemůže dovolit, kanadská vláda jim nabízí půjčky (tzv. transportation loan, v rámci Immigration Loans Program). Půjčka může pokrýt výše uvedené výdaje a další výlohy spojené s vyřízením cestovních dokladů, telefony a s ubytováním. Výsledkem přesídlení je kromě života ve svobodné zemi také nový start jednotlivců a rodin s dluhem někdy přesahujícím 10 000 CAD⁵. Tento dluh musí rodina splatit do šesti let (First call, 2008).

Zatížení uprchlíků těmito vysokými náklady má dopad na celkové možnosti integrace a rozvinutí potenciálu v nové společnosti. Nežádá se stává, že mladí lidé jsou nuceni ihned po příjezdu do země začít pracovat a odkládají tak své vzdělání, které nemohli dokončit v zemi původu. Učitelé si stěžují, že jejich studenti chodí do školy často unavení a na hodinách spí, protože v noci musí pracovat, aby pokryli nutné náklady na život v Kanadě, s nimiž je spojeno i splácení vládní půjčky. Rodiče často mají více zaměstnání, aby byli schopni splatit úvěr, a nevěnují se svým dětem, které by jejich podporu potřebovaly. Stává se, že kvůli splácení úvěru nemají uprchlické rodiny často dost peněz na základní výdaje včetně potravin. Lidé, kteří ze strachu o ztrátu vlastního života nebo života svých blízkých museli uprchnout ze země původu, jsou nyní ve svém nové domově opět vyděšeni z nezměrného dluhu, který jim narostl takřka přes noc.

První rok po příletu do Kanady jsou uprchlíkům vypláceny sociální dávky a mají nárok navštěvovat kurzy angličtiny. Je velmi obtížné, aby si uprchlík v této situaci sehnal zaměstnání, když se ani neumí domluvit. Vládní úředníci toto dobře vědí, a přesto žádají v některých případech splácení půjčky již po prvních šesti měsících od příjezdu do země.

2 Celý název: Refugee and Humanitarian Resettlement Program

3 Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, United Nations High Commissioner for Refugees

4 V Kanadě existují programy, které zapojují do přesídlovacího a integračního procesu i soukromé komunity a zájmové skupiny. Tyto programy jsou výrazem humanity a porozumění kanadské veřejnosti.

5 Podle aktuálního kurzu ČNB je to zhruba 200 000 Kč

Pracovníci nestátních organizací tvrdí (CCR, 2010), že náklady vlády na transport přesídlených uprchlíků a jejich zdravotní prohlídku (ročně zhruba 13 - 15 milionů CAD) by byly ve srovnání s celkovými výdaji na přesídlovací program zanedbatelné (CCR, 2010). Odpuštění dluhu by navíc umožnilo uprchlíkům se rychleji osamostatnit a být ekonomicky aktivnějšími, a tudíž i přínosnějšími hostitelské zemi. V mnohých kanadských regionech se v poslední době rozpoutala kampaň poukazující na nespravedlnost těchto půjček. V momentě, kdy Kanada nabídla uprchlíkům nový domov, je jejím závazkem se o ně postarat. Mnoho uprchlíků bylo do přesídlovacího programu vybráno především proto, že spadají do skupiny zranitelných osob (matky samoživitelky, postižení, nemocní, staří lidé, velké rodiny). Tito lidé se často nacházejí na okraji společnosti a úvěr pro ně znamená nepřekonatelnou zátěž (i když někteří z této skupiny jsou od úvěru osvobozeni).

Z krátkodobého hlediska jsou náklady vlády na přesídlení rychle splaceny. Z dlouhodobého pohledu se však jedná o falešné úspory. Finančním zatížením je prodloužena doba integrace uprchlíků do společnosti. Rozvinutí jejich plného potenciálu tak může vyžadovat další speciální podporu ze strany vládních i nevládních organizací.

Občané Kanady mají možnost podporovat minimálně jeden rok vybraného uprchlíka, jehož status v době „výběru“ odpovídá možnosti udělení určité formy mezinárodní ochrany. Tento uprchlík je po příjezdu do Kanady zajištěn skupinou (většinou se jedná o komunitní nebo skupinové projekty) svých „sponzorů“ po stránce bydlení, oblečení, jídla a základních integračních dovedností, jako jsou například vysvětlení systému školství, zaměstnávání atd. To, jakým způsobem a kdy uprchlík splatí „dluh“ svému sponzorovi, záleží na vzájemné domluvě. V podstatě se tak náklady na přesídlení rozdělují mezi vládní výdaje a přímé soukromé zdroje.

Česká republika se v roce 2008 také přidala k programu přesídlování barmských uprchlíků. Nejprve se k nám do střední Evropy přestěhovalo 39 osob, které nyní bydlí v malých vesnicích rozestých po celé republice. V současné době čeká na přestěhování dalších 42 lidí, kteří našli v ČR nový domov.

Nevím, jestli je možné hodnotit, zda je lepší být přesídleným uprchlíkem v České republice (která náklady na přesídlení plně hradí) nebo v Kanadě (kam si cestu platí sami uprchlíci). Jeden z rozdílů mezi životem přesídlených uprchlíků v obou zemích je však zřejmý. Do Kanady přesídlení uprchlíci jsou zpravidla usazováni v komunitách (více rodin v jedné lokalitě), které mohou nějakým způsobem spolupracovat. Kanadská vláda jim většinou nabídne integrační byty v jedné lokalitě; pokud tak neučiní vláda, uprchlíci se většinou stejně sestěhují do společných bytů a domů, aby nesli těžký úděl nového začátku společně. Jazyková bariéra není pro kanadské přesídlence tak nepřekonatelná, většinou se najde alespoň jeden člověk, který mluví anglicky a zbytku komunity může překládat. V České republice jsou přesídlení Barmánci ztraceni v jednotlivých malých vesničkách, kde nemohou komunikovat ani se svými nejbližšími sousedy, protože neumí česky. V oficiálním seznamu soudních tlumočnicků⁶ nenaleznete ani jednoho, který by mluvil barmsky a mohl překládat.

Je tedy lepší, když se přesídlený uprchlík musí starat sám o sebe, aniž by rozuměl jazyku

⁶ Dostupný na www.justice.cz.

země, ve které žije, ale v níž žije svobodný bez jakýchkoli dluhů, jako je tomu v České republice? Nebo je příznivější situace v Kanadě, kde jsou přesídlenci sice zadlužení, ale mají o koho se opřít, o své krajany a příbuzné? Je jen těžké hodnotit, které vládní strategie vedou k rychlejší a plynulejší integraci. Můžeme opět jen konstatovat, že vládní přesídlovací programy a priority jsou různé, jak nám názorně dokazuje i přístup k přesídleným osobám.

Tabulka č. 1: Počet uprchlíků v Kanadě za posledních pět let.

Uprchlíci	2005	2006	2007	2008	2009
Státem podporovaní uprchlíci (přesídlení)	7424	7326	7573	7295	7425
Soukromě sponzorovaní uprchlíci (přesídlení, doporučení UNHCR)	2976	3337	3588	3512	5036
Uprchlíci žádající o azyl na území Kanady	19935	15884	11696	6994	7202
Uprchlíci podporovaní azylanty žijícími v Kanadě	5441	5952	5098	4059	3181
Celkem	35776	32499	27955	21860	22844

Zdroj: Immigration.ca, 2010

Zdroje:

CBS (2002). *Refugees in Canada: Fact & Fiction*. [online]. c2010. [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW: http://www.cbc.ca/humancargo/realstories/fact_and_fiction.html

CCR (2010). *End the burden of transportation loans!*. [online]. c2010. [cit. 2010-07-07]. Montreal: Canadian council for refugees, 4 s. Dostupný z WWW: <http://www.ccrweb.ca/documents/loansEN.pdf>

CCR (2010). *End the burden of transportation loans!*. [online]. c2010. [cit. 2010-07-07]. Montreal: Canadian council for refugees, 1 s. Dostupný z WWW: <http://www.ccrweb.ca/transportationloans.htm>

ČTK (2010). Kanada navrhla změnit azylový systém. Chce ho zrychlit. Týden [online]. 2010, [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/kanada-navrhla-zmenit-azylovy-system-chce-ho-zrychlit_163943.html

First call: BC Child and Youth advocacy coalition (2008) *Campaign to Repeal Refugee Transportation Loan Requirement* [online]. c2008. [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW: <http://www.firstcallbc.org/pdfs/economicequality/3-refugee%20loans.pdf>

Immigration.ca (2010). *Facts and figures 2009 – Immigration overview: Permanent and temporary residents*. [online]. c2010. [cit. 2010-09-10]. Dostupný z WWW: http://www.immigration.ca/forum/forum_posts.asp?TID=48 &PN=54&title=chc-delhi-2006-fsw-applicants

UNHCR (2010). *Asylum levels and trends in industrialized countries 2009*. [online]. c2010. [cit. 2010-07-07]. Ženeva: Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, 36 s. Dostupný z WWW: <http://www.unhcr.org/49c796572.html>

O autorce:

Mgr. Martina Vodičková se uprchlické problematice věnuje několik let. Jako dobrovolnice spolupracovala od roku 2004 s o.s. Nesehnutí na kampani „Bezpečí pro uprchlíky“, od roku 2008 pracuje jako sociální pracovnice Sdružení občanů zabývajících se emigranty. V zařízeních SUZ vede volnočasové aktivity pro uprchlíky. Problematice migrace a multikultury se věnuje i na akademické půdě, kde pracuje jako asistentka katedry sociální pedagogiky a věnuje se především tématům edukace uprchlíků a imigrantů. Jako poradenský pracovník projektu Zvyšování studijních a profesních perspektiv dětí a mládeže ze sociálně znevýhodněného prostředí se snaží poskytovat poradenství v oblasti vzdělávání sociálně znevýhodněných osob.